

Oseriös EU-debatt

Den svenska regeringen tillsatte under 1993 de sk konsekvensutredningarna för att bättre belysa effekterna av ett eventuellt svenskt EU-medlemskap. Utredningen om de samhälls-ekonomiska effekterna fick där en mycket viktig roll. Det mest uppmärksammade påståendet i utredningen var att ett EU-medlemskap skulle leda till en tillväxttakt som var 0,4–0,5 procent högre än vid ett EES-medlemskap. De påstådda tillväxteffekterna som den samhälls-ekonomiska utredningen kommer fram till upptar inte bara en stor del av EU-debatten utan har också påverkat bedömningarna om miljöeffekter och effekter på social välfärd i EU-positiv riktning. En närmast samlad kår av nationalekonomer var eniga i sin kritik av utredningen och drog slutsatsen att den samhälls-ekonomiska konsekvensutredningen (KoU) var så undermålig att den inte kan ligga till grund för en seriös analys av de ekonomiska effekterna av ett EU-medlemskap.

Ledande namn i Konsekvensutredningen blev upprörda över kritiken. Detta kan kanske vara förståeligt. Att utföra ett arbete och sedan erkänna att det var undermåligt är inte så enkelt. Vårre är de beteenden som irritationen gav upphov till. I stället för att sakligt debattera de viktiga frågor som KoU gett upphov till faller man ut i diverse mer eller mindre personinriktade angrepp på kritikerna. Så påstår tex Gunnar Wetterberg i *SvD* att jag har kritiserat KoU på *DN Debatt*

utan att ha läst den och att därefter andra akademiska ekonomer struntat i att läsa utredningen och bara läst min debattartikel. Visserligen publicerades min artikel samma dag som KoU officiellt presenterades. Slutsatserna från utredningen var emellertid sedan en tid väl kända och hade spridits bla av finansministern. Varken Wetterberg eller någon annan har heller lyckats visa att mina slutsatser i *DN*-artikeln varit förhastade. Det må ju också låta smickrande för mig att andra ekonomer enbart läst min artikel, men det avspeglar självfallet inte det sätt på vilket självständiga, kompetenta ekonomer verkar (se tex Pär Lundborgs detaljerade genomgång av KoU i *Ekonomisk Debatt* 3/94).

Intresset från mediernas sida är också värt att fundera över. På nyhets- och debattplats i de stora tidningarna har kritiken fått relativt stort utrymme och flera TV-program har behandlat kritiken utförligt. Bristerna i KoU kan därför inte vara okända. På ledarplats har de stora tidningarna, liksom regeringsföreträdare, valt att ignorera kritiken. Slutsatserna från utredningen har presenterats okritiskt och ibland to m utan hänvisning till den. Anne Wibbe och hennes nära medarbetare på Finansdepartementet har också i Finansplanen lagt stor vikt vid beräkningarna i KoU.

De professionella ekonomernas kritik mot KoU betyder självfallet inte att det inte kan finnas vissa skillnader i ekonomiska effekter av ett EES-avtal eller EU-medlemskap som

är värda att diskutera. Några grundfakta borde vi dock kunna enas om i debatten. Först att det har sagts en del obetänksamt i debatten. En närmare integration med Europa kommer tex inte att leda till högre sysselsättning om inte arbetsmarknadsorganisationernas monopolmakt minskas. Vi borde också kunna erkänna att vi inte har en så väl utvecklad teori för ekonomisk tillväxt att det går att beräkna några precisa effekter på tillväxten av EES-avtal eller EU-medlemskap. För det andra borde vi kunna enas om att om EES-avtalet blir beständigt och trovärdigt så är det antagligen minst lika bra ekonomiskt som ett EU-medlemskap. En seriös diskussion om skillnaden mellan EES-avtal och EU-medlemskap måste därför fokuseras på EES-avtalets politiska ekonomi och därför på trovärdigheten i avtalet. En sådan diskussion får dock inte som i KoU baseras på antaganden om irrationella beteenden med systematiska investeringsfel hos nationella eller internationella företag. Diskussionen kan också klargöra vilka möjligheter det finns att skapa ett mer beständigt EES-avtal och vad som kommer att hända om andra EES-länder säger ja till ett EU-medlemskap.

Regeringens attityd inte bara till kritiken mot KoU utan till EU-frågan är också skrämmande och kan lätt orsaka ett nej i EU-omröstningen i november. Mycket enkla argument förs fram. EU ska "rädda jobben och välfärden". Några mer djupgående argument kan inte gå hem, "folket" skulle helt enkelt inte förstå. Motståndare till EU bemöts sedan med en lätt nedlåtande attityd. De är dåligt informerade eller främlingsfientliga och med

rätt information och lite upplysning kommer de att säga ja till EU. Jag tror, och hoppas, att regeringens strategi är felaktig. Med rätt pedagogik går det nog att presentera lite mer komplicerade argument för en större allmänhet och allt motstånd mot EU bygger faktiskt inte på missförstånd. Trots att jag själv är EU-anhängare måste jag tillstå att det finns ett antal viktiga och intellektuellt intressanta argument mot ett EU-medlemskap. Om dessa argument bemöts nedlåtande kan det lätt leda till ett proteströstande mot det som upplevs vara etablissemangets åsikter.

De akademiskt verksamma nationalekonomernas reaktion i EU-debatten är bra för nationalekonomins rykte. Tyvärr har vårt ämne på senare tid fått ett ganska dåligt rykte. Till en betydande del har ryktet orsakats av det som Paul R Krugman i sin nya bok *Peddling Prosperity* kallar "policy entrepreneurs", dvs debattörer med brokig bakgrund (ibland utan någon formell skolning i nationalekonomi) som vulgärläser (om de alls läser) nationalekonomisk forskning och därefter okritiskt och snedvridande för ut den till politiker och allmänhet. Till en stor del är det svenska "policy entrepreneurs" som ställt till det i EU-frågan. Det enda sättet nationalekonomin kan få tillbaka sitt goda rykte är om nationalekonomer med gedigen bakgrund i vetenskaplig forskning engagerar sig livligt i den ekonomisk-politiska debatten. Det är bra att det sker i EU-frågan och i någon mån kan det kanske påverka debatten positivt.

JOHAN TORSTENSSON